Vesilahti Rahoisten asemakaava-alueen muinaisjäännösinventointi 2016

Timo Jussila

MIKROLIITTI Oy
PIENI TEHOKAS TERÄVÄ
ARKEOLOGISET TUTKIMUKSET
TAIDOLLA VUODESTA 1988

Tilaaja: Vesilahden kunta

Sisältö

Perustiedot **2**
Inventointi **3**
Kartat **4**
Muinaisjäännökset **6**
1 VESILAHTI KETUNKALLIO 2 6
2 VESILAHTI KETUNKALLIO 3 7
3 VESILAHTI PERKAINARO 9
4 VESILAHTI KETUNKALLIO 4 10
Muita havaintoja **12**

Kansikuva: Tyypillistä alueen metsämaastoa, joka nyt suureksi osaksi hakattu.

Perustiedot

Alue: Vesilahti, Rahoisten asemakaava-alue Vesilahden keskustan ja Suomelan välisellä metsä- ja kallioalueella.

Tarkoitus: Selvittää sijaitseeko alueella kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita kulttuurihistoriallisia, suojeltavaksi katsottavia jäännöksiä.

Työaika: Maastotyö 19.10.2016

Kustantaja: Vesilahden kunta

Tekijät: Mikroliitti Oy, Timo Jussila.

Aiemmat tutkim: Aivan alueen vieressä: Jussila ja Poutiainen inventoinnit 2011 ja 2012.

Tulokset: Tutkimusalueen vierestä tunnettiin ennestään tervaränni (Ketunkallio 1). Noin 800 - 1000 m etäisyydellä tunnetaan rautakautisia muinaisjäännöksiä. Tutkimusalueelta ei ennestään tunnettu muinaisjäännöksiä. Tutkimusalueen reunamilla havaittiin kaksi vanhaa kylien välistä rajamerkkiä ja kivi johon liittyy tarina, sekä pystykivi joka mahdollisesti on vanha rajamerkki. Asemakaava-alueen rajoilla on siis neljä kiinteää muinaisjäännöstä.

Tutkimusalue vihreällä.

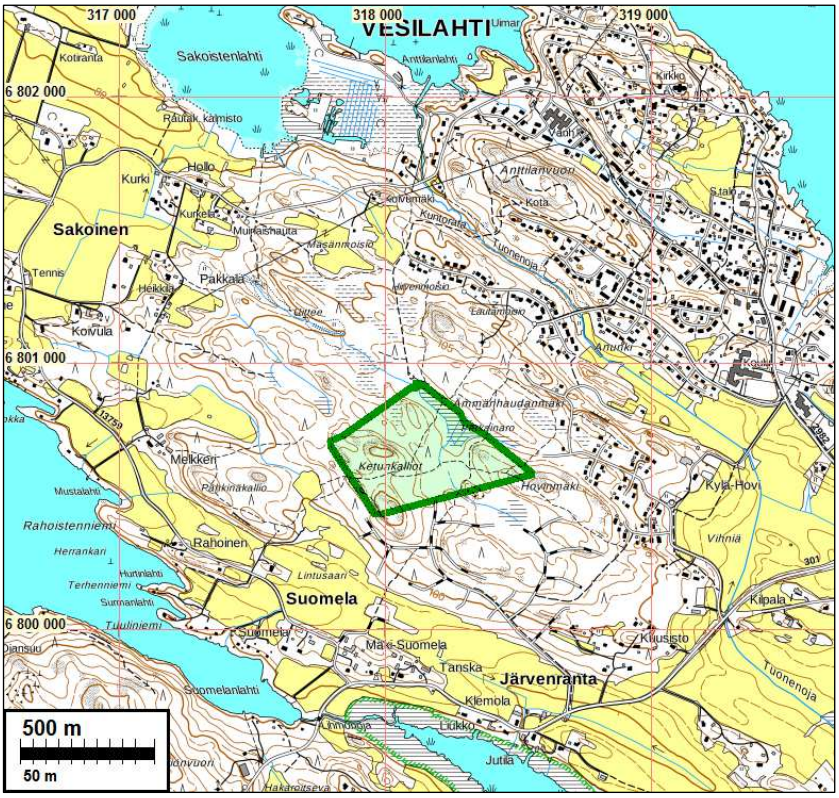

Selityksiä:
Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa ellei muuta mainittu. Maastokartat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta syksyllä v. 2016. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu lokakuussa 2016. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat digitaalisia. Valokuvat ovat tallessa Mikroliitti Oy:n serverillä.

Inventointi

Vesilahden kunta on laatimassa Rahoisten asemakaavaa, joka sijaitsee Vesilahden kirkonkylän eteläpuolisella kallio- ja metsäalueella, Suomelan pohjoispuolella. Vesilahden kunta tilasi muinaisjäännösinventoinnin Mikroliitti Oy:ltä. Inventoinnin maastotyön teki Timo Jussila 19.10.2016, työn kannalta mainioissa olosuhteissa.

Aivan nyt tutkitun alueen vieressä ja lähialueella on inventoitu muinaisjäännöksiä v. 2011 (Jussila ja Poutiainen, Suomelan asemakaava-alueen muinaisjäännösinventointi. Jussila & al: Vesilahti Järvenranta,.Suomela, Sakoinen, Vattenfall verkko oy:n maakaapelin suunnittelualueen muinaisjäännösinventointi) sekä vuonna 2012 (Jussila: Vesilahti Savelanmetsänhelmen asemakaava-alueen muinaisjäännösinventointi. Jussila Vesilahti Järvenrata kiinteistöjen 2:44, 1:55 ja 1:62 muinaisjäännösinventointi). Vuonna 2006 Pirkanmaan maakuntamuseo inventoi Vesilahden kirkonkylän osayleiskaava-alueen.

Inventoinnin valmisteluvaiheessa käytiin läpi aluetta kuvaavia vanhoja karttoja vuosilta 1759 alkaen. Niiden mukaan alueella ei ole ollut asutusta eikä merkittäviä teitä. Alueen hyödyntäminen on ollut muutoinkin hyvin vähäistä. Vuosien 1759 ja 1783 isojakokarttoihin on merkitty alueen pohjoisosaan pari pientä niittylohkoa, alueella jossa nyt on kallioisten mäkien välistä soista metsämaastoa. Alue on kuulunut (ja kuuluu edelleen) Yliskylän eli Suomelan maakirjakylään.

Lähin vanha kylätontti on Suomela, alueelta n. 600 m etelään. Hieman kauempana lounaassa ja koillisessa on rautakautisiksi epäiltyjä röykkiöitä. Aivan alueen lounaisrajan tuntumassa on v. 2011 inventoinnissa havaittu ja muinaisjäännökseksi todettu tervaränni (Suomela Ketunkallio, 1000023166).

Alue sijoittuu 105-120 m korkeustasoille. Mikään viime jääkauden jälkeinen, ihmisasutuksen aikainen muinainen järvi- tai merivaihe ei alueelle ole ulottunut. Alue on maaperältään hienoaineksista moreenia ja hyvin kivikkoista. Alueen lounaisosassa ja itäkulmassa on kallioisia mäkiä. Niiden välissä, alueen pohjoisosassa on alavampaa, soista metsää. Esihistoriaa alueelta tuskin on löydettävissä, sen korkeustason, maaperän ja topografian takia. Periaatteessa alueella voisi sijaita rautakautisia kalmistoja, mutta alueen suhteellisen etäinen ja syrjäinen sijainti vanhoista rintamaista, keskellä metsä-aluetta, on tuskin ollut sovelias rautakautisille kalmistoille.

Maastossa tarkastelin aluetta kattavasti silmänvaraisesti. Suurin osa alueen metsästä oli hakattua ja näkyväisyys siten hyvä. Kävelyreitit osutin kallioiden lakien kautta, sekä vanhaa kylien rajaa pitkin. Alueen reunamilla, vanhalla kylärajalla havaitsin pari rajamerkkiä kolmen kylän rajapisteissä. Ne luokittelin muinaisjäännökseksi. Läntisimmän rajamerkin vieressä, pari metriä tutkimusalueen ulkopuolella on ”makuukiveksi” nimetty siirtolohkare joka tarinapaikkana voisi olla muinaisjäännös. Alueen lounaisrajan tuntumassa, kallion laella havaitsin pystykiven, joka voisi olla vanha rajamerkki, vaikka rajaa ei sillä kohdin vanhoissa kartoissa ole. Vanhoilla kylärajoilla havaitsin myös pari pienempää, kivistä ladottua rajamerkkiä, jotka ovat nyt tilusten eli kiinteistöjen rajoilla ja siten tilusrajamerkkejä - ne eivät ole muinaisjäännöksiä (raportin muut havainnot A ja B).

3.11.2016

Timo Jussila

Kartat

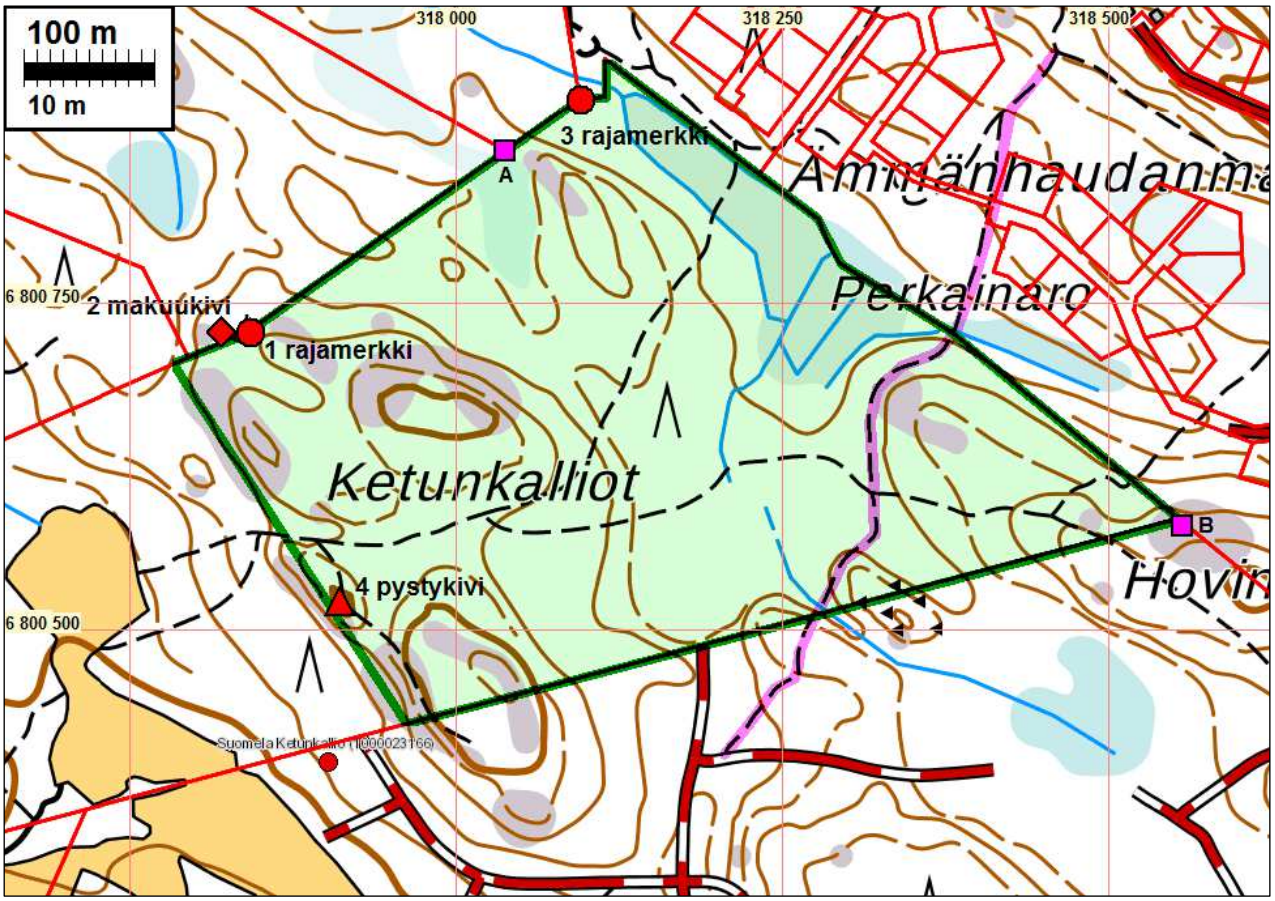

Havainnot: punaisella muinaisjäännökset 1-4, muut havainnot sinipunaisella (AB). Senaatinkartalle v. 1909 merkitty tie sinipunaisella.

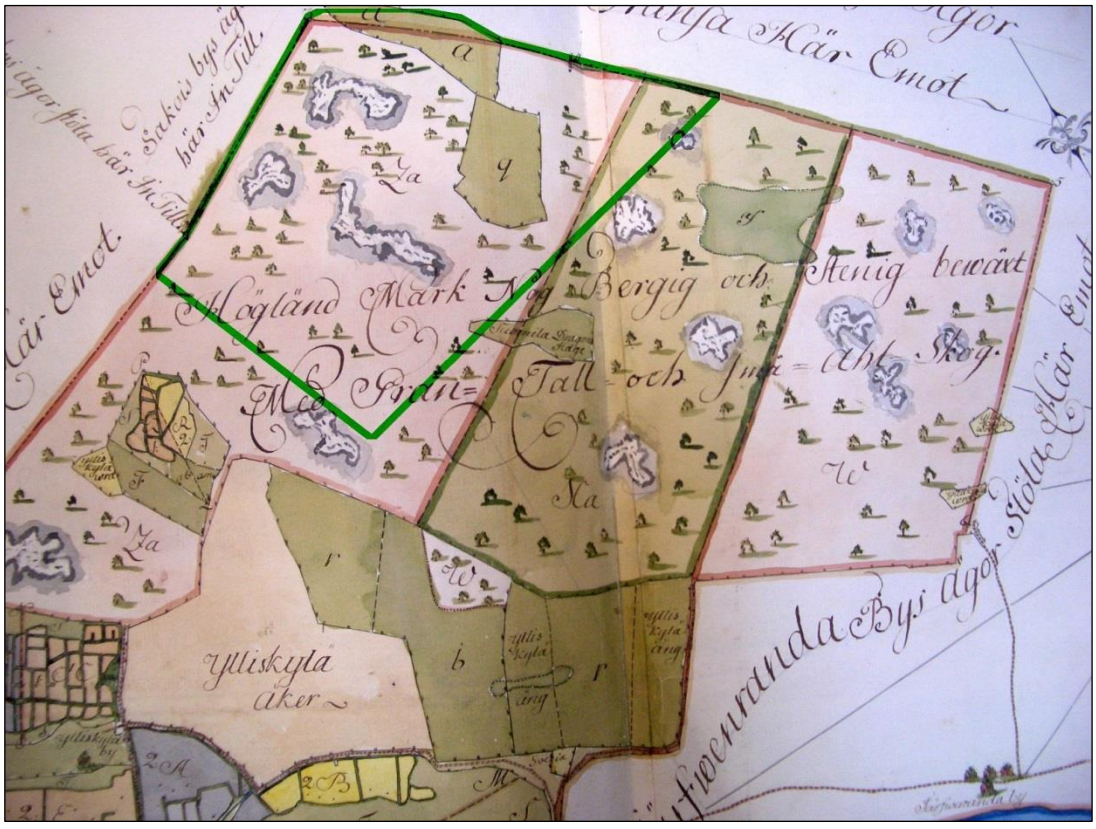

Ote Yliskylän v. 1759 kartasta (H88 5/1). Tutkimusalueen raja on piirretty päälle vihreällä.

Ote Yliskylän v. 1783 kartasta (H88 5/3). Tutkimusalueen raja on piirretty päälle punaisella

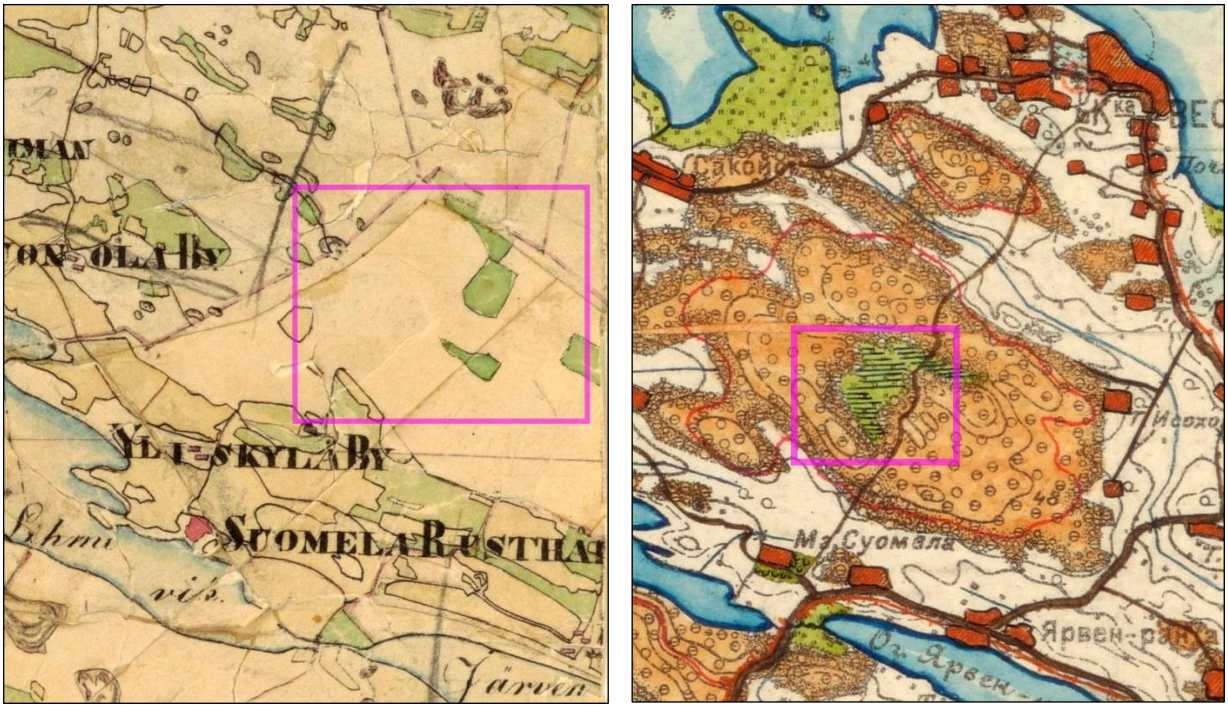

Ote Pitäjänkartasta 1840-luvulta ja Senaatinkartasta v. 1909. Tutkimusalueen sijainti on osoitettu sinipunaisella suorakaiteella.

Muinaisjäännökset

Kohteiden nimistä: Aiemmin tunnettu tervaränni alueen lounaispuolella on nimeltään ”Ketunkallio”. Nyt havaitut kolme muuta Ketunkallioilla sijaitsevat muinaisjäännökset olen nimennyt Ketunkallio 2-3:ksi, sen mukaan että aiemmin tunnettu ”Ketunkallio” olisi ”Ketunkallio 1”.

1 VESILAHTI KETUNKALLIO 2

Mjtunnus: uusi kohde
Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös

Ajoitus: historiallinen
Laji: rajamerkki

Koordin: N: 6800 727 E: 317 842
P: 6803 581 I: 3317 939

Tutkijat: Jussila T 2016 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Vesilahden kirkosta 1,8 km lounaaseen.
Huomiot: Yliskylän (Suomela), Huonolan ja Sakoisten kylien rajalla oleva rajamerkki - kylät isojakokartan 1759 mukaan. Kohdalla on nimetön rajapiste joka on merkitty v. 1759 ja 1783 isojakokartoille. Rajamerkki on ison siirtolohkareen pohjoiskupeessa. Merkki on kivistä huolellisesti ladottu n. 1,5 x 1,5 x 0,8 m kokoinen ja keskellä on pystykivi, jossa kaiverrus "8". Rajamerkki on edelleen käytössä nykyisellä rajalla.

Rajamerkki lännestä.

Rajamerkki pohjoisesta

Rajamerkki etelästä

2 VESILAHTI KETUNKALLIO 3

Mjtunnus: uusi kohde
Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
Ajoitus: historiallinen
Laji: tarinakivi

Koordin: N: 6800 728 E: 317 820
P: 6803 582 I: 3317 917

Tutkijat: Jussila T 2016 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Vesilahden kirkosta 1,8 km lounaaseen.
Huomiot: 20 m vanhan rajamerkin länsipuolella on lohkare, kooltaan n. 3 x 2 x 2,5 m. Sen pohjoispuolelta on porattu irti osa niin, että kiven kupeeseen on syntynyt n. 80 cm leveä terassi sen korkeuden puoleen väliin. Kivessä on poran jälki. Kiven kupees-

sa on puutaulu jossa lukee "makuukivi". Kiveen liittyy ilmeisesti tarina, jota ei nyt selvitetty.

”Makuukivi” idästä, alla koillisesta

”Maakuukiven” luoteispuolella on kivestä lohkaistu palanen – poranjälki kiven luoteiskupeessa.

3 VESILAHTI PERKAINARO

Mjtunnus: uusi kohde
Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
Ajoitus: historiallinen
Laji: rajamerkki

Koordin: N: 6800 905 E: 318 096
P: 6803 759 I: 3318 193

Tutkijat: Jussila T 2016 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Vesilahden kirkosta 1,5 km lounaaseen.
Huomiot: Paikalla on vanha, Yliskylän (Suomela), Sakoisten ja Kärkölän kylien välinen rajamerkki, joka merkitty rajapisteenä v. 1759 ja 1783 isojakokartoille. Rajamerkki on kasattu soisessa ja kivikkoisessa metsässä olevan lohkareen päälle. Se on huolellisesti kivistä ladottu ja kooltaan 1 x 1 x 0.7 m, keskellä litteä pystykivi. Kohdalla on edelleen raja ja rajamerkkiä voi pitää edelleen käytössä olevana.

Rajamerkki etelästä.

Rajamerkki idästä.

Rajamerkki

4 VESILAHTI KETUNKALLIO 4

Mjtunnus: uusi kohde
Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
Ajoitus: historiallinen
Laji: rajakivi?

Koordin: N: 6800 518 E: 317 911
P: 6803 372 I: 3318 008

Tutkijat: Jussila T 2016 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Vesilahden kirkosta 1,5 km lounaaseen.
Huomiot: Länteen jyrkästi laskevan kallion laen reunalla on lakitasanteella kahden kiven väliin kiilattu pystykivi. Pystykivi on litteä, kooltaan 70 x 10-15 cm ja n. 1,2 m korkea. Kivi on kiilattu ja tuettu pystyyn kahden isohkon kiven väliin joita tukee vielä toiset kivet. Pystykivessä ei erotu mitään kaiverruksia. Kivi vaikuttaa ihmisen paikalleen asettamalta, joskin luontaisuutta ei täydellä varmuudella voi pois sulkea. Pidän kuitenkin todennäköisenä että kyseessä on ihmistekoinen kivirakenne. Kohdalla ei ole nykyistä eikä millään vanhalla kartalla näkyvää rajaa. Voiko kyseessä olla 1700-lukua vanhempi rajamerkki? Rakenteen ajoitus ja funktio ovat siis epäselvät, mutta mahdollisesti se on "ikivanha" rajamerkki.

Pystykivi lounaasta (yllä ja alla).

Pystykivi pohjois-luoteesta.

Vas: pystykivi kaakosta kun kuusenoksa taivutettu pois sen edestä.

Alla: Pystykivi kuvan keskellä, kauempaa luoteesta

<u>Muita havaintoja</u>

A, rajamerkki

N 6800866 E 318038.
Kivistä ladottu pieni rajamerkki, rajaa pitkin kulkevalla polulla ja siksi ilmeisesti hieman sortunut. Rajamerkki kylien välisellä rajalla kohdassa mistä lähtee tilusraja lounaaseen.

B, rajamerkki

N 6800579 E 318557.
Kivistä ladottu pieni rajamerkki, sammalpeitteinen, rajalla joka tehty joskus isojaon jälkeen (rajaa ei isojakokartoilla eikä vielä pitäjänkartalla 1840-luvulta). Rajamerkki on kylien välisellä rajal-

la, josta lähtee nykyinen tilusraja lounaaseen.

Liite: maastossa tarkemmin katsotut alueet